

Nr 363

Av herr **Heckscher m. fl.**, om upprättande av en särskild exportmarknadsberedning.

(Lika lydande med motion nr 310 i Första kammaren)

Den gynnsamma ekonomiska utvecklingen i Sverige efter det andra världskriget har till sin huvuddel byggt på ökade möjligheter för vår export och en växande roll för exportnäringarna i vårt ekonomiska liv. Även den höga och jämna sysselsättningen som kännetecknat perioden har i allt väsentligt möjliggjorts genom dessa omständigheter. »Exportlandet Sverige» har gynnats av en allmän utveckling mot ökat handelsutbyte i världen och särskilt i Västeuropa.

I inledningen till årets finansplan återfinnes bl. a. följande uttalande:

Svensk ekonomi har sedan länge gynnats av utvecklingen på de internationella marknaderna. Speciellt under tiden efter kriget har världshandeln växt relativt snabbt, och våra traditionella exportprodukter har inom ramen för denna utveckling i stort sett haft ett gynnsamt läge. Därmed har utrymme skapats för en relativt snabbt fortgående höjning av svensk produktion och levnadsstandard. Under de senaste åren har emellertid, internationellt sett, tendenser framträtt till en alltför snabb ökning av produktionskapaciteten på ett antal områden, där Sverige har väsentliga exportintressen. Denna tendens har tagit sig uttryck i outnyttjad produktionskapacitet, sänkta priser och krympta vinstmarginaler. Denna marknadsutveckling för ett antal av våra viktigare exportnäringar har återverkat på orderingången till verkstadsföretagen, bl. a. varven och tillverkarna av utrustning för pappersmassfabriker.

Det är ännu för tidigt att bedöma, hur länge den svaga konjunkturen för dessa viktiga exportnäringar kommer att bestå eller om den eventuellt kommer att ytterligare försämrats. Avgörandet blir den fortsatta internationella konjunkturutvecklingen samt takten i den långsiktiga ekonomiska expansionen på våra viktigare exportmarknader.

Den fortsatta utvecklingen på den europeiska handelns område präglas alltså för närvarande av en betydande osäkerhet. Detta beror ej blott på konjunkturutvecklingen utan även på andra omständigheter, delvis av handelspolitisk natur. Sedan den europeiska ekonomiska gemenskapen genom Romavtalet kommit till stånd, gjordes försök att i anslutning härtill upprätta ett allmäneuropeiskt frihandelsområde, som utom gemenskapen skulle innefatta alla de andra till OEEC anknytna västeuropeiska staterna. Förhandlingarna härom bröt samman i december 1958. Sju av de länder som

icke tillhörde gemenskapen, däribland Sverige, bildade sedermera det europeiska frihandelsområdet (EFTA). Under någon tid övervägdes möjligheterna till en handelspolitisk anknytning mellan EEC och EFTA, dock utan egentliga resultat. I stället beslöt EFTA-länderna att söka anslutning till gemenskapen, som medlemmar eller associerade, varvid de samtidigt i den s. k. Londondeklarationen uttalade att de i fortsättningen skulle ta hänsyn till varandras läge: en tillfredsställande lösning av samtliga EFTA-länders problem måste vara en förutsättning för att något av dem anslöt sig. De på dessa ansökningar grundade förhandlingarna har på sistone råkat in i en kritisk period. Oavsett vad som sker i fråga om Storbritanniens ansökan om medlemskap kommer det sannolikt under relativt lång framtid att förbli en öppen fråga i vad mån vårt eget lands »legitima intressen» tillgodoses genom någon tillfredsställande uppgörelse. Den rådande ovissheten om framtiden kommer att ställa stora krav på Sveriges förmåga till anpassning efter den europeiska ekonomiska utvecklingen, liksom efter utvecklingen inom världshandeln i övrigt, och kan ställa oss inför nödvändigheten av snabba avgöranden med stora verkningar på lång sikt.

Det svenska näringslivets utveckling beror emellertid icke endast på vad som faktiskt kommer att ske utan också på företagens förväntningar på en kommande utveckling. I händelse av en ogynnsam utveckling kan det visa sig nödvändigt för åtskilliga svenska företag att genomföra en strukturrationalisering som tvingar dem att flytta en större eller mindre del av sin produktion till dotterföretag eller andra anläggningar utanför Sveriges gränser.

Det kan således icke förnekas, att dagens situation ger anledning till en sämre prognos för våra exportnäringar än den som man ännu för något år sedan hade anledning att uppställa. Samtidigt har förut diskuterade mot-sättningar i fråga om vissa moment av Sveriges förhållande till den europeiska marknadsorganisationen förlorat sin aktualitet. Det kan inte bli fråga om att Sverige skulle söka en egen anslutning till EEC utan hänsyn till den i Londondeklarationen innefattade förpliktelsen för EFTA-länderna att ta hänsyn till varandras berättigade intressen. Under ogynnsamma förutsättningar, såsom en brytning i Englands förhandlingar med gemenskapen, är det dessutom tänkbart, att nya protektionistiska tendenser kan komma att göra sig gällande i Europa, vilket skulle vara utomordentligt farligt för vårt land med dess starka beroende av export och deltagande i världshandeln. Det är nödvändigt att med stor uppmärksamhet följa utvecklingen och därvid utnyttja de möjligheter som skapas genom Sveriges medlemskap i olika organisationer, icke blott EFTA utan även OECD och GATT. En fast samordning av våra insatser i dessa olika sammanslutningar är av stor betydelse.

Vad som här anförts leder också till den slutsatsen, att det föreligger ett nära samband mellan vår handelspolitik och andra sidor av vår ekonomiska politik. Företagens vinstmarginaler och kostnadsnivå har väsentlig betydelse när det gäller deras möjligheter att hävda sig under en period av skärpt konkurrens och kärvare klimat i de internationella handelsförbindelserna. Deras egen planering, som ofta måste äga rum på lång sikt, försvåras allvarligt när de saknar kännedom om statsmakternas avsikter. Även arbetsmarknadens parter har anledning att i sina löneförhandlingar ta hänsyn till den utveckling som kan väntas på det internationella handelsutbytet område, eftersom utrymmet för löneförbättringar i betydande utsträckning är beroende därav. Slutligen påverkas företagens investeringsmöjligheter och kostnadsläge av kreditpolitiken och skattepolitiken, liksom även av vissa offentliga grundinvesteringar, exempelvis på vägväsendets område. Det rör sig i sistnämnda hänseenden om frågor där avgörandet ankommer på riksdagen eller av denna tillsatta organ.

Dylika omständigheter har under de senaste åren givit anledning till ständiga kontakter mellan regeringen och näringslivets organisationer. Riksdagens ställning i statslivet kan emellertid komma att äventyras, om den saknar insyn i eller inflytande på de avgöranden, ofta av informell natur, som därvid kommer till stånd. Ett utvidgat samarbete mellan de olika demokratiska partierna i riksdagen å ena sidan och å den andra sidan icke blott regeringen utan även näringslivet och de stora organisationerna är därför påkallat.

Utredningsarbetet på det handelspolitiska området har hittills bedrivits dels i kommerskollegium, dels i den s. k. Malmforskommittén. Detta arbete har av allt att döma varit mycket värdefullt. De tendenser till hemlighetsmakeri som tidigare förekommit tycks också numera vara på väg att försvinna. Däremot kan det uppenbarligen inte ankomma på ett organ av denna typ att dra några slutsatser i fråga om det praktiska handlandet eller att ta egen ställning till uppkommande problem på olika områden. När så skall ske måste man nämligen också ta hänsyn till andra omständigheter än de som framkommer vid själva utredningsarbetet.

Intet nu existerande organ fyller i själva verket alla de anspråk som måste uppställas om de nämnda samarbetsfrågorna skall få en tillfredsställande lösning. Ätminstone under den besvärliga anpassningsperiod som man kan vänta för de närmaste åren bör därför nya samarbetsmöjligheter skapas. Detta sker bäst genom upprättande av en särskild exportmarknadsberedning, innefattande företrädare för såväl regeringen och de demokratiska riksdagspartierna som även näringslivet och de stora organisationerna bl. a. på arbetsmarknaden. Denna beredning bör hållas fortlöpande underrättad om utredningsorganens arbete och bör själv kunna påkalla och även genom-

föra utredningar av olika slag. Den skall ha rådgivande uppgifter när det gäller den allmänna inriktningen av Sveriges arbete, särskilt i de här nämnda organisationerna men även när det gäller handläggningen av ekonomiska frågor i Förenta Nationerna och dess fackorgan liksom i fråga om särskilt betydelsefulla bilaterala handelsförhandlingar. Samtidigt bör beredningen uppehålla nära kontakt med det nyinrättade planeringsrådet samt med banko- och riksgäldsfullmäktige. Organet bör emellertid kunna dryfta alla slags ekonomiska frågor som äger närmare samband med exportnäringarnas ställning och framtida utvecklingsmöjligheter. Tillvaron av ett dylikt beredningsorgan bör emellertid också göra det möjligt att på ett tidigt stadium undanröja missförstånd och ömsesidig misstro, som eljest skulle kunna få olyckliga verkningar på utvecklingen.

Då exportmarknadsberedningens uppgifter ligger inom ramen för ett flertal olika departement, bör ett särskilt årligt anslag för dess verksamhet anvisas under X. huvudtiteln. I avvaktan på närmare erfarenheter beräknar vi detta anslagsbehov till 150 000 kr.

Vi föreslår därför,

- 1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om upprättande av en särskild exportmarknadsberedning, innefattande företrädare för regeringen, riksdagen, näringslivet och de stora organisationerna,
- 2) att på X. huvudtiteln måtte uppföras ett förslagsanslag av 150 000 kronor för att täcka de därmed förenade kostnaderna.

Stockholm den 25 januari 1963

Gunnar Heckscher

Leif Cassel

Sixten Palm

Rolf Eliasson

Ernst V. Staxäng

Tage Magnusson

Karin Wetterström

Eric Nilsson

Carl Östlund